

'Van Bevrijding naar Overwinning'

Studiedag voor lokale historici en heemkundige kringen

17 juni 2019 – Rijksarchief te Gent

Militaire archieven

Context

Het is nuttig even de context van de bevrijding en van de laatste oorlogsmaanden te schetsen om de achtergrond van de archieven te verduidelijken.

In de loop van de oorlog worden in het Verenigd Koninkrijk de Belgische strijdkrachten weer opgebouwd, na de nederlaag van mei 1940. Al van in het begin van de oorlog hebben Belgen dienst genomen bij de Britse *Royal Air Force*. Na verloop van tijd zijn daar ongeveer 1200 Belgen, zowel vliegend als niet-vliegend personeel, actief. In 1941 en 1942 worden twee Belgische *squadrons* opgericht, namelijk het 349ste en het 350ste. Maar ook in andere *squadrons* en diensten van de RAF vinden we Belgen. Belgische piloten nemen deel aan de slag om Engeland. Maar ze ondersteunen ook de raid op Dieppe in augustus 1942, de landing in en de strijd om Normandië, en operatie *Market Garden* om de Rijnbruggen bij Arnhem. Voorts maken ze jacht op de V1's.

Ook bij de Britse *Royal Navy* zijn een driehonderdtal landgenoten in een Belgische sectie actief, onder meer bij de ontmijningsdiensten. Zij worden onder meer ingezet bij de landing in Normandië en later bij de ontmijningsactiviteiten in de Scheldemonding.

Bij de landmacht vinden we het grootste aantal Belgische militairen. Een *Brigade Group* van ongeveer 2300 manschappen, onder het bevel van kolonel Piron, wordt vanaf 8 augustus 1944 ingezet in Normandië. Ze nemen deel aan de bevrijding van Deauville, Trouville, Honfleur en andere Franse kuststeden, maar ook in het binnenland tussen Dozulé en Pont-Audemer. In België rijden ze op 4 september Brussel binnen. Nadien leveren ze zware gevechten in Limburg en in Nederland. Een kleine eenheid van zo'n honderd Belgische commando's wordt ingezet in Joegoslavië en Italië. In november 1944 nemen deze manschappen deel aan de landing op Walcheren. Een eenheid van bijna tweehonderd valschermspringers opereert achter het front in Normandië, tijdens operatie *Market Garden* en bij de slag om de Ardennen, in het najaar van 1944.

Ver van België nemen eenheden van de Force Publique van Congo, zo'n 25.000 man sterk, deel aan verschillende operaties. Dat gebeurt in Afrika, het Midden-Oosten en Myanmar – het vroegere Birma.

De Belgische troepen in het Verenigd Koninkrijk hebben steeds onder Brits commando geopereerd, vanwege het beperkt aantal manschappen.

Bij de bevrijding hebben zich ongeveer 53.000 jonge Belgen aangeboden als oorlogsvrijwilliger. Ze werden verzameld in bataljons fuseliers die eerder secundaire opdrachten te vervullen kregen, zoals het bewaken van magazijnen en van verbindinglijnen. Sommige van deze bataljons werden ter beschikking gesteld aan Britse of Amerikaanse eenheden.

Bij de bevrijding waren overwegend Britse, Amerikaanse en Canadese eenheden betrokken. Daarnaast vocht onder meer een Poolse divisie mee. Aan de andere kant verdedigden Duitse troepen zich tegen de geallieerde overmacht.

Belgische archieven

Studiecentrum Oorlog en Hedendaagse Maatschappij

Adres: Luchtvaartsquare 29, 1070 Brussel

Web: www.cegesoma.be

Inhoud archieven:

- Brigade-Piron
- Belgen in Royal Navy
- Belgen in RAF
- Force publique
- Bevrijding van België (Brussel, Antwerpen,...)
- Ardennenoffensief
- ...

Koninklijk Museum van het Leger en de Krijgsgeschiedenis

Adres: Jubelpark 3, 1000 Brussel

Web: www.klm-mra.be

Inhoud archieven:

- Ministerie van Defensie tot het uitbreken van WO II
- Privé-archieven over Belgische militaire geschiedenis
- Persoonlijke militaire dossiers van alle officieren geboren voor 1900
- ...

Documentatiecentrum van het Belgisch leger

Adres: Kwartier Koningin Elisabeth, Everestraat 1, 1140 Evere

Web: www.mil.be ; arch@mil.be

Inhoud archieven:

- Ministerie van Defensie vanaf WO II
- Persoonlijke militaire dossiers van alle officieren geboren vanaf 1900 en van alle onderofficieren en soldaten geboren na 1888
- Velddagboeken van de verschillende eenheden
- Verslagen van militaire attachés
- ...

Archief van de FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking

Adres: Karmelietenstraat 15, 1000 Brussel

Web: diplomatie.belgium.be

Inhoud archieven:

- Verslagen van militaire attachés
- Force publique
- ...

Felixarchief Antwerpen

Adres: Oudeleeuwenrui 29, 2000 Antwerpen

Web: www.felixarchief.be

Inhoud archieven:

- Bevrijding van Antwerpen
- ...

Opmerking: vergelijkbare bestanden in zowat alle stedelijke en gemeentelijke archieven

Buitenlandse archieven

Frankrijk: Archives du Service Historique de la Défense

Adres: Château de Vincennes, Avenue de Paris, 94300 Vincennes, France

Web: www.servicehistorique.sga.defense.gouv.fr

Inhoud archieven:

- (vrij beperkt voor periode van bevrijding van België)

Verenigd Koninkrijk: The National Archives

Adres: Kew, Richmond, Surrey, TW9 4DU, United Kingdom

Web: www.nationalarchives.gov.uk

Inhoud archieven:

- Foreign Office
- War Office
- Velddagboeken
- Bevrijding West-Europa, SHAEF

Verenigd Koninkrijk: Imperial War Museum

Adres: Lambeth Road, London, SE1 6HZ, United Kingdom

Web: www.iwm.org.uk

Inhoud archieven:

- Dagboeken, memoires van militairen
- ...

Nederland: Nederlands Instituut voor Militaire Historie

Adres: Frederikkazerne, gebouw 35, Van Alkemadelaan 786, 2597 BC, Den Haag, Nederland

Web: www.nimh.nl

Inhoud Archieven:

- Bevrijding van Zeeland en Noord-Brabant
- Slag om de Schelde
- ...

Duitsland: Bundesarchiv-Militärarchiv

Adres: Wiesentalstraße, 10, 79115, Freiburg im Breisgau, Deutschland

Web:

Inhoud Archieven:

- Wehrmacht
- Waffen SS
- NSKK, OT
- Velddagboeken
- Militair bestuur
- ...

Verenigde Staten van Amerika: National Archives and Records Administration

Adres: 8601 Adelphi Road, College Park, MD 20740

Web: www.archives.gov/college-park

Inhoud Archieven:

- Amerikaanse legereenheden
- Ministerie van Defensie
- Ministerie van Buitenlandse Zaken
- Bevrijding West-Europa, SHAEF
- ...

Canada: Library and Archives Canada

Adres: 395 Wellington Street, Ottawa, ON K1A 0N4

Web: www.bac-lac.gc.ca

Inhoud Archieven:

- Canadese legereenheden
- Bevrijding West-Europa
- Ministerie van Defensie
- ...